

„ახალი“ ომები მე-20 საუკუნის გადმოსახედიდან

თადარიგის გენერალ-ლეიტენანტი დავით თევზაძე
სსიპ-დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს
ეროვნული თავდაცვის აკადემიის
სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის მოწვეული სპეციალისტი

აბსტრაქტი

ქვემოთ წარმოდგენილი მასალა მთლიანად ეყრდნობა ორ ჩვენს ადრინდელ წერილს. აღნიშნული მასალა ეფუძნება 2009 წელს აიბი ევრო-კავკასიური უნივერსიტეტის, სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის, სტრატეგიულ შეფასებათა და მართვის პრობლემათა ინსტიტუტის პირველ საერთაშორისო კონფერენციაზე „საქართველოს უსაფრთხოება ცვალებად მსოფლიოში“ წაკითხულ მოხსენებას სათაურით: „მომავლის ომი გლობალიზაციის ჭრილში და საქართველოს უსაფრთხოების პრობლემა“.¹ ბუნებრივია, შესაძლოა გაჩნდეს კითხვა, რატომ მივიჩნიეთ საჭიროდ მისი, ასე ვთქვათ, „განახლება“? საქმე იმაშია, რომ ახლა, როდესაც ევროპასა და ახლო აღმოსავლეთში ორი უმძიმესი კონფლიქტი მიმდინარეობს, ჩვენ კარგი შესაძლებლობა გვაქვს განვსაზღვროთ, რისი განჭვრეტა შეძლეს და რა ვერ განჭვრიტეს ომის თეორეტიკოსებმა მე-20 საუკუნის მიწურულს. თუმცა, ამჯერადაც, მხოლოდ **მეოთხე თაობის ომის** დოქტრინის განხილვით შემოვიფარგლებით.²

საკვანძო სიტყვები:

მომავლის ომი, გლობალიზაცია, საგარეო პოლიტიკა, დოქტრინა.

“New” Wars from the Perspective of the 20th Century

Lieutenant General of the Reserve Davit Tevzadze

LEPL – David Aghmashenebeli National Defence Academy of Georgia,
Invited Specialist in the Scientific Research Center

Abstract

The material presented below is based entirely on two of our earlier letters. The mentioned material is based on the 2009 IB Euro-Caucasian University of Social Sciences Faculty, Institute of Strategic Assessment and Management Problems report presented at the First International conference “Georgia’s Security in the Changing World” titled: “The war of the future in the context of globalization and the security problem of Georgia”. Naturally A question may arise, why we considered it necessary to “update” it, so to speak? The reason is, that now, when two bloody conflicts are going on in Europe and the Middle East, we are in a good position to determine what theorists could and could not foresee about the war at the end of the 20th century. However, this time too, we will limit ourselves only to the discussion of the fourth generation war doctrine.

Keywords:

The war of future, globalization, foreign policy, doctrine.

1 დ.თევზაძე, „მომავლის ომი გლობალიზაციის ჭრილში და საქართველოს უსაფრთხოების პრობლემა“, ყოველწლიური ჟურნალი „სტრატეგიული კვლევები“ N2, აიბი ევრო-კავკასიური უნივერსიტეტი, 2009 (გვ. 37-57);

2 დ.თევზაძე, „მეოთხე თაობის ომი და ტერორიზმი“, საზოგადოებრივი მაუწყებლის ელექტრონული ჟურნალი „სპა“ 2019 წ, აპრილი;

შესავალი

1989 წელს ამერიკელ სამხედრო სპეციალისტთა მცირე ჯგუფმა უილიამ ლინდის ინიციატივით, დაიწყო ცივი ომის შემდგომდროინდელი სამხედრო კონფლიქტების კვლევა.³ იმ თავისებურებათა ახსნის მიზნით, რომლითაც ეს კონფლიქტები ხასიათდება, მათ ყურადღება მიაქციეს შემდეგ გარემოებას: მანამ, სანამ სახელმწიფო ომის და საომარი საქმიანობის მონოპოლიზაციას მოახდენდა, ომიანობით ადამიანთა სხვადასხვა ჯგუფები იყო დაკავებული; გვარები, კლანები, ტომები, ქალაქები, რელიგიური და ბიზნეს ჯგუფები - ეს არასრული ჩამონათვალია იმ სოციალური ერთობებისა, რომლებიც ეწეოდნენ ომს და მათთვის სულაც არ იყო ეს პოლიტიკის გაგარძელება, არამედ, ხშირად, ცხოვრების წესი, ანდა, სულაც, საკუთარი არსებობისათვის ბრძოლა.

სახელმწიფოს მიერ ამ სოციალური ჯგუფების ფაქტობრივმა განიარაღებამ მოსპო არა მარტო ამ სახის ომიანობა, არამედ სრულიად ახალ სამხედრო კულტურას ჩაუყარა საფუძველი: 1648-1860 წლებში არმიები იძენენ იმ სახეს, რაც მათ დღეს აქვთ.⁴ მეტიც, ეს ეხება არა მარტო სამხედრო იერარქიას, არამედ ყველაფერს, რაც ჩვენ ჯარის შესახებ ვიცით: წესრიგი, უნიფორმები, მისალმება, უნიფიცირებული იარაღი, რომლის წარმოებას ასევე სახელმწიფო აკონტროლებს, ბრძოლის ეთიკა, საბრძოლო წყობა და კიდევ ბევრი რამ, რაც ასე ჩვეული გვგონია, არის ამ ეპოქის შედეგი.

ძირითადი ნაწილი

იარაღის თავისებურება ბრძოლის ველზე სრულიად კონკრეტულ ტაქტიკას განაპირობებს და ის (ტაქტიკა) მე-19 საუკუნემდეა შენარჩუნებული. ეს გახლავთ საბრძოლო მოქმედებების წარმართვა კოლონებისა და ხაზის გამოყენებით. ყველაფერ ამას ლინდი და მისი ჯგუფი **პირველი თაობის ომებს** უწოდებს.⁵

ასევე ომი იძენს იმ დახასიათებას, რაც ასეთი მნიშვნელოვანი გახდა კლაუზევიცისათვის: **ომი ხდება პოლიტიკის**, და როგორც ჩანს, **მხოლოდ საგარეო პოლიტიკის ინსტრუმენტი**. ითვლება, რომ ეს დღესაც ასეა.

თუმცა, არენაზე მასიური არმიების გამოჩენა, ხრახნილულლიანი მუშვეტისა და ლულის ჩამკეტი მექანიზმის გამოგონება, ტყვიამრქვევი და სხვა ტექნოლოგიური ცვლილებები ბზარს აჩენენ ბრძოლის ველის მოთხოვნილებებსა და სამხედრო კულტურას შორის. შედეგად, ხდება ტაქტიკის რღვევა და საბრძოლო სივრცეზე ადგილს ახალი მიდგომები იკავებენ. თავის კულმინაციას ეს მიდგომები პირველი მსოფლიო ომის საბრძოლო სივრცეებზე აღწევენ. მას ლინდი და მისი ჯგუფი **მეორე თაობის ომს** უწოდებს. თუმცა, შეცდომა იქნებოდა გვეფიქრა, რომ მეორე თაობის ომები ამთავრებენ პირველი თაობის ომების ეპოქას ისევე, როგორც ეს ახალი დროისა და ფეოდალური ეპოქის ომების შემთხვევაში მოხდა. მეორე თაობის ომმა არა მარტო შეინარჩუნა პირველი თაობის ომის ზოგიერთი ნიშანი, არამედ კიდევ გააღრმავა ის. ეს, პირველ რიგში, შეეხო დისციპლინას: საბრძოლო საშუალებების იმ ნაირგვარობამ, რაც მეორე თაობის ომის მეთაურების განკარგულებაში აღმოჩნდა და რომელთა ორკესტრირებისა და სინქრონიზაციის დონეზე მიბმული აღმოჩნდა სამხედრო წარმატება, ბრძანების მკაცრად შერულებისთვის სრულიად ახალი მიდგომა მოითხოვა. სხვათაშორის, ამ დროიდან ჩნდება გამოთქმა, რომ „**ინიციატივა დასჯადია**.“⁶ ეს ბუნებრივიცაა, ვინაიდან ნებისმიერ ინიციატივას, რომელსაც მეთაური არ ითვალისწინებს, შეუძლია დაარღვიოს სინქრონიზაცია. ლინდი ხას უსვამს იმ გარემოებას, რომ ძირითადად, **სამხედრო დოქტრინები მეორე თაობის ომების აზროვნებას ასახავს**: მათი იდეოლოგიური საყრდენი **ცეცხლის ძალა** და **გამოფიტვის სტრატეგიაა**. მეორე თაობაში იწყება ასევე **ოპერატიული ხელოვნების** ფორმალური აღიარებაც. ერთის მხრივ, ოპერატიული ხელოვნება ეყრდნობა ნაპოლეონის კამპანიების პრუსიულ კვლევას, ხოლო მეორის მხრივ, იმ შესაძლებლობათა გააზრებას, რასაც გვამღევეს **რკინიგზისა და ტელეგრაფის** სამხედრო გამოყენება.

საინტერესოა, რომ მეორე თაობის ომმა, რომლის კულმინაციური წერტილი პირველი მსოფლიო ომი გახლდათ, თავის წიაღში **მესამე თაობის ომი** წარმოშვა. დღეს ისინი თანაარსებობენ. თუმცა, დოქტრინა უკვე არა ცეცხლის ძალასა და გამოფიტვას ეყრდნობა, არამედ **სისწრაფეს, მოულოდნელობას, მანევრს**. სხვა სიტყვებით, მიუხედავად იმისა, რომ მესამე თაობის ომი ასევე წარმოადგენს საცეცხლეს საშუალებების გაზრდილი შესაძლებლობების შედეგს, ცვლილებები, რომლებიც ამ საშუალებების გაჩენამ მოითხოვა, ამჯერად, უპირატესად, ტაქტიკურ აზროვნებაში მომხდარი ცვლილებებით აღმოჩნდა განპირობებული. ანუ, მესამე თაობის ომის ხასიათი **ტაქტიკისადმი ახალმა კონცეპტუალურმა მიდგომამ** განსაზღვრა: პირველ მსოფლიო ომში გერმანელები შედარებით სუსტი ეკონომიკური ბაზით ჩაერთვნენ. შესაბამისად, უპირატესობის მიღწევა მათ განადგურების არა სწორხაზოვან სქემებში უნდა ეძიათ, არამედ საბრძოლო სივრცეზე დომინირებისათვის ახალი საყრდენი უნდა ენახათ. ასეთი საყრდენი **მანევრი** აღმოჩნდა, რამაც **განსაზღვრა** ამ პერიოდის ომების ძირითადი ტაქტიკური შინაარსი. თუმცა, მეორე მსოფლიო ომმა

3 William S. Lind. Understanding Fourth Generation War. MILITARY REVIEW, Army University Press, September -October 2004.

4 დ. თევზაძე, „მეოთხე თაობის ომი და ტერორიზმი“, 2019. <https://1tv.ge/video/meotkhe-taobis-omi-da-terorizmi/>

5 William S. Lind. Understanding Fourth Generation War. MILITARY REVIEW, Army University Press, September -October 2004

6 დ. თევზაძე, „მეოთხე თაობის ომი და ტერორიზმი“, 2019. <https://1tv.ge/video/meotkhe-taobis-omi-da-terorizmi/>

არც წმინდა ტექნოლოგიური მოტივი დატოვა თამაშგარეთ. შედეგად მივიღეთ **ბლიცკრიგი**, როგორც **ჯავშანსატანკო მანევრული ომის** ძირითადი და, რაც მთავარია, წარმატებული სტრატეგია. ბლიცკრიგში ხდება **გეოგრაფიულ გარემოზე** ორიენტირებული ოპერატიული ხელოვნების **დროის ფაქტორზე** ორიენტირებული პროცესით შვება. ამ პერიოდიდან მოყოლებული, **დრო ხდება საბრძოლო სივრცეზე დომინირების კრიტიკული ფაქტორი**.⁷

ზემოთქმული რომ შევაჯამოთ, შემდეგ სურათს მივიღებთ: თაობების ცვლას ძირითადად ორი გარემოება განპირობებს. ეს არის

ტექნოლოგიური ცვლილება და ცვლილება, რომელიც ბრძოლის წარმოების კონცეპტუალურ ხედვაში ჩნდება. თანაც, ყოველ შემდგომ ეტაპზე, მეორე ფაქტორი უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს და თავად ხდება როგორც ბრძოლის წარმართვის, ასევე ტექნოლოგიური პროგრესის მამოძრავებელი.

ხომ არ ნიშნავს ეს იმას, რომ შემდეგი თაობის ომები მთლიანად სააზროვნო კონსტრუქციების შედეგი იქნება? ეს კითხვა არც იმდენად სპეკულაციურია, როგორც ერთი შეხედვით შეიძლება ჩანდეს და არც იმდენად უნაყოფო, რომ დაფიქრებად არ ღირდეს. თუმცა, ახლა თაობათა დინამიკის კიდევ ერთ თავისებურებას მივაქციოთ ყურადღება: საბრძოლო შესაძლებლობათა ზრდასთან ერთად, განუზრებლად იზრდებოდა ის სივრცე, რომელზეც საბრძოლო მოქმედებები წარმოებდა. თუ კი თავიდან, ბრძოლის ბედი (და შედეგად, არა თუ ომის, არამედ სახელმწიფოთა ბედიც), ხშირად, რამოდენიმე ჰექტარზე წყდებოდა, მესამე თაობის ომების საბრძოლო სივრცე უკვე სახელმწიფოთა გადაფარვას ახდენდა მათი საზღვაო და საჰაერო სივრცეთა ჩათვლით.

თუ კი ესეც ტენდენციაა, მაშინ უნდა ვივარაუდოთ, რომ ეს შედეგი მეოთხე თაობის ომებშიც შენარჩუნდება. დასკვნა: მეოთხე თაობის ომები, მიუხედავად იმისა, თუ ვინ იქნებიან აქტანტები, **გლობალური ომები** იქნება, ყველა აქედან გამომდინარე შედეგით.

შეგვიძლია თუ არა გავთვალთ აღნიშნულის შედეგები? სხვა სიტყვებით, შეგვიძლია თუ არა ვივარაუდოთ კონკრეტულად რაზე იმოქმედებს ეს ვითარება და რა მასშტაბით?

თანმიმდევრობით რომ გავყვეთ იმ მოქმედებათა ჩამონათვალს, რასაც ნებისმიერი სამხედრო მოქმედება გულისხმობს, საკმაოდ საინტერესო სურათს დავინახავთ:

1. **ამოცანის დასმა**: თუ კი მეოთხე თაობის საბრძოლო სივრცე არა ფრონტი, არამედ მთლიანობაში აღებული საზოგადოებაა, რაც ხელსაყრელ ნიადაგს ქმნის მცირე ჯგუფებით მოქმედებისათვის, მაშინ ამ ჯგუფების მეთაურები სულ უფრო იღებენ **მოქმედების თავისუფლებას სტრატეგიული ჩანაფიქრის ჩარჩოებში**. ეს მნიშვნელოვანი სიახლეა.

2. **უზრუნველყოფა**: ამავე გარემოების გამო, აღნიშნული ჯგუფები ნაკლებად არიან დამოკიდებულნი ცენტრალურ მომარაგებაზე, ანუ მათ თავად შეუძლიათ უზრუნველყონ თავიანთი თავი, განსაკუთრებით იმ შემთხვევებში, როდესაც ეს ჯგუფები შორ მანძილებზე მოქმედებენ. სხვა სიტყვებით, ხდება **უზრუნველყოფის სისტემის გადაზრება მისი დეცენტრალიზაციის კუთხით**.

3. **ომის პრინციპები**: თუმცა ამ თემაზე საუბარი ოდნავ რთულია, მაგრამ ერთი რამ ცხადია, როგორც ადამიანურ რესურსთა, ასევე საცეცხლე საშუალებების კონცენტრაცია არ უნდა იყოს მომგებიანი სტრატეგია, ვინაიდან ასეთი თავმოყრა უკეთეს სამიზნეს წარმოადგენს. როგორცა ჩანს, სიტყვა „**კონცენტრაცია**“-ში ახალი შინაარსი უნდა ჩაიდოს, როგორც ეს ერთხელ უკვე მოხდა. როგორცა ჩანს, ომის ყველა პრინციპი, გარკვეულწილად, შინაარსობრივად ახალ ელფერს შეიძენს, ხოლო ზოგიერთი უპირატეს პრინციპად იქცევა. მაგალითად, თუ კი მებრძოლთა მცირე ჯგუფი საბრძოლო სივრცის დომინანტად ქცევის ტენდენციას ამჟღავნებს, მაშინ **მანევრი** უნდა იქცეს უმთავრეს დოქტრინულ მოთხოვნად.

4. **სამიზნეების შერჩევა**: იგულისხმება ე.წ. სტრატეგიული სამიზნეები, სტრატეგიული დარტყმის ობიექტები, რომელთა ნეიტრალიზაცია ომის მოგების ერთ-ერთ წინაპირობას წარმოადგენს. წმინდა სამხედრო სამიზნეები, სავარაუდოდ, სამოქალაქო სამიზნეებით შეიცვლება, რაც უფრო ეფექტურად გახდის შესაძლებელს საზოგადოების წინააღმდეგობის ნება გატეხოს. ამან, შეიძლება, შეიარაღებული ძალების კოლაფსი გამოიწვიოს და გარდუვალა გახადოს მარცხი.

5. **ფრონტი**: აღწერილი ვითარება გულისხმობს, რომ ფრონტი, როგორც ეს თუნდაც გასულ საუკუნეში ესმოდათ, პირობით ცნებად იქცევა. ეს კი, თავის მხრივ, ნიშნავს იმას, რომ ნებისმიერი სტაციონარული მართვის ობიექტები რეალურ ეფექტურობას კარგავენ.

მასასადამე, თუ კი მეოთხე თაობის ომი საბრძოლო სივრცის ზრდის ტენდენციას შეინარჩუნებს, მაშინ აუცილებლად მივალოთ შედეგამდე, როდესაც **ომის წარმოების ტრადიციული ხერხები ძალას კარგავს**, ხოლო საბრძოლო სივრცის დომინანტად **შეიარაღებულ ადამიანთა მცირე ჯგუფები** იქცევა.

ახლა საკითხს სხვა მხრიდანაც შევხედოთ: რა ცვლილებებია შესაძლებელი თუ კი ასევე შენარჩუნდება ტექნოლოგიური პროგრესის ტემპი? სხვა სიტყვებით, რა ტექნოლოგიები შეიძლება გაჩნდეს უკვე უახლოეს მომავალში და რა ეფექტის გამოწვევა შეუძლია მათ?

დღევანდელი გადასახედიდანაც კარგად ჩანს, რომ შემდეგი ჩამონათვალი არც მთლად ფანტასტიკურად გამოიყურება:

- მართული და მიმართული ენერჯია (ელექტრო-მაგნიტური იმპულსი);
- უპილოტო საფრენი და სხვა ტიპის კიბერნეტიკული თუ რობოტული მოწყობილობები;
- დიდ მანძილზე სწრაფად გადაადგილების საშუალებები;
- შორი მანძილიდან კონტროლის საშუალებები;

7 დ. თევზაძე, „მეოთხე თაობის ომი და ტერორიზმი“, 2019. <https://1tv.ge/video/meotkhe-taobis-omi-da-terorizmi/>

ინფორმაციული ინვერსია: კომპიუტერული ვირუსები შესაძლოა გამოყენებულ იქნას არა მარტო როგორც გონებაზე ზემოქმედების საშუალება, არამედ, როგორც სიცოცხლის ხელყოფის საშუალება და სხვ.

თითოეული მათგანის რეალიზაცია გარკვეულ დაღს დაასვამს საბრძოლო სივრცეზე მოქმედების თავისებურებას. მაგალითად, **პირველი**, საშუალებას იძლევა მსხვილი სამხედრო შენაერთები შევეცვალოთ იმავე ეფექტურობის მქონე (განადგურების შესაძლებლობათა ფლობის აზრით) გაცილებით მცირე შენაერთებით. სწრაფად და შორს გადაადგილების შესაძლებლობა შლის იმ ზღვარს, რომელიც ტრადიციულად ფრონტსა და ზურგს შორის არსებობდა, ხოლო შორი მანძილიდან კონტროლის საშუალებათა უკიდურესად განვითარებამ შესაძლოა შეცვალოს თავად თავდაცვის აქამდე არსებული დოქტრინები და ა.შ. ყველაფერმა ამაღ, შესაძლოა, იმოქმედოს არ მარტო საბრძოლო სივრცის მოწყობაზე, არამედ საკუთრივ შეიარაღებული ძალების ორგანიზაციაზე. სხვა საკითხია, დროის რა შუალედი გვაშორებს ამ ტექნოლოგიური ნოვაციებისაგან. რა დროც არ უნდა იყოს საჭირო, მთავარი ისაა, რომ ეს ტექნოლოგიები განხორციელებადი ან განხორციელების სტადიაშია და მათი მასობრივი მოხმარება გარკვეულ რისკებთან უკვე არის დაკავშირებული. ყველა სხვა რისკთან ერთად, სულ ცოტა, ორია მეტად მნიშვნელოვანი:

1. პოლიტიკური ლიდერების კომპენტენცია **მართონ ომი**: ისინი ერთნაირად კარგად უნდა ერკვეოდნენ როგორც სამხედრო ხელოვნებაში, ისე იმ ტექნოლოგიურ სიახლეებში, რაც სამხედროების ხელში ამ პერიოდისთვის აღმოჩნდება. **ეს მეტად რთული კომბინაციაა**. მეორე მსოფლიო ომში ატომური ბომბის გამოყენებაზე ტრუმენის მიერ გაცემული თანხმობა, ნაწილობრივ, ატომური იარაღის სრულ შესაძლებლობათა გაუზარებლობითაც იყო განპირობებული.

2. **იზრდება ბირთვული იარაღის გამოყენების შანსი**: თუ დაპირისპირებაში მყოფი მხარეებიდან ერთის ტექნოლოგიური უპირატესობა სახეზეა, ხოლო მეორისათვის ხელმისაწვდომია ბირთვული იარაღი, მაშინ კოლაფსის თავიდან ასაცილებლად, ის აუცილებლად წავა ამ იარაღის გამოყენებაზე.

მიუხედავად გლობალისტური ოპტიმიზმისა, ყველაფერი ეს არათუ ხელს უშლის „დიდი ომის“ დაწყებას, არამედ პირიქით, შესაძლებელს ხდის მას. მეტიც, ტექნოლოგიური ნოვაციების სწავი განვითარება და მათი მცირე ჯგუფის ხელში თავმოყრა (როგორცაა, მაგალითად, განვითარებული ქვეყნები), რაოდენ პარადოქსულადაც არ უნდა ჟღერდეს, არანაირად არ უზრუნველყოფს ამ ჯგუფის უსაფრთხო ყოფას. ბოლო ხუთასი წლის მანძილზე, ომის ხელოვნების განვითარება, ძირითადად, ევროპული ცივილიზაციის შედეგი იყო. ვინც ამ მიღწევებს ითვალისწინებდა, აუცილებლად წარმატებულ შეიარაღებულ ძალებს ფლობდა. მაგრამ დღეს, დასავლეთმა დაკარგა ასეთი მონოპოლია და ამის ძირითადი მიზეზი, სწორედ, მისი ტექნოლოგიური უპირატესობანია: ასეთი უპირატესობა ყოველთვის უბიძგებს დაპირისპირებულ მხარეს გამოსავალი, ანუ ბრძოლაში უპირატესობა, სხვა, უფრო მოქნილ ტაქტიკაში, ანდა სრულიად ახალ, არასტანდარტულ სტრატეგიულ გადაწყვეტაში ეძიოს. გავიხსენოთ, რის ხარჯზე დაამარცხეს ლამის ჯოხებით შეიარაღებულმა ვიეტნამელებმა აშშ-ის ჯარები, ანდა რას ემყარებოდა ჩეჩენ და ერაყელ პარტიზანთა ხანგრძლივი წინააღმდეგობა ორი ისეთი გიგანტის წინააღმდეგ, როგორც, ერთის მხრივ, რუსეთი, ხოლო მეორეს მხრივ, ამერიკის შეერთებული შტატებია.

ამ კუთხით, კარგი იქნება, თუ მაგალითისთვის გავიხსენებთ **ტერორიზმს** და ვნახავთ, თუ რა ნიშნები ახასიათებს მას, როგორც გარკვეული სპეციფიკის მქონე საბრძოლო მოქმედებას.

1. ჩვენ აღვნიშნეთ, რომ მეოთხე თაობის ომში გაიზრდება მცირე საბრძოლო ჯგუფების როლი სტრატეგიული ჩანაფიქრის ჩარჩოებში. დღეს არსებულ სიტუაციას თუ დავაკვირდებით, ასევე თუ დავაკვირდებით ტერორისტული ქსელის სტრუქტურას, ვნახავთ, რომ ეს **განხორციელების პროცესში მყოფი რეალობაა**: ტერორისტული ჯგუფები მოქმედებენ დამოუკიდებლად და ადგილზე სიტუაციის მიხედვით, „ზემოდან“ ე.წ. კონტროლის პრაქტიკული ნიველირების ფონზე.

2. საბრძოლო სივრცე ტერორისტული ჯგუფისათვის მაქსიმალურად შეუზღუდავი არეა და ფარავს სამიზნედ არჩეულ საზოგადოებას მთლიანად. სხვა სიტყვებით, ტერორისტი არ არის „მიზნული“ ე.წ. ფრონტის ხაზზე, არამედ მისი სამოქმედო არე ამ წარმოსახვითი ხაზის „უკანაა“. ის ორიენტირებულია არა **მოწინააღმდეგის სამხედრო ძალის დამარცხებაზე**, არამედ თავად **საზოგადოების რღვევაზე**. ამდენად, ტერორისტული აქტივობა უკვე აქედანაა მიმართული სამიზნის დამოუკიდებელ, შესაძლებლობის მიხედვით, მეტ-ნაკლებად თავისუფალ არჩევანზე. ახლა თუ გავიხსენებთ თაობიდან თაობაში როგორ ხდებოდა საბრძოლო სივრცის განზომილების ზრდა, დავრწმუნდებით, რომ ტერორიზმის შემთხვევაში, მისი საზოგადოების რღვევაზე მიმართული ქმედება **ომის განვითარების ზოგად ტენდენციაში ჯდება**. მეტიც, თუ ტერორიზმი ომია, ის ომი სწორედ ახალ საბრძოლო სივრცეში ზუსტად შერჩეული პოლიტიკური სამიზნის გამოა ომი. სიახლე, რომელიც ტერორიზმს შემოაქვს, არის ის, რომ იგი მთლიანად უგულვებელყოფს მოწინააღმდეგის შეიარაღებულ ძალებს, როგორც დარტყმის ძირითად ობიექტს და სამიზნედ სამოქალაქო საზოგადოება აქვს არჩეული. ამით განსხვავდება ის, სხვათაშორის, პარტიზანული მოძრაობისგანაც.

3. ტერორისტული აქტი შესაძლებელია მხოლოდ **მაღალი მანევრირების** ხარჯზე.

ამგავრად, ტერორიზმი, როგორც სამხედრო აქტივობა, შემდეგი თაობის აქტივობა გახლავთ, თავის საბრძოლო შესაძლებლობების ზრდის უზარმაზარი პოტენციალით, ვინაიდან, ამ ეტაპზე, მას არანაირი ტექნოლოგიური უპირატესობისათვის არ მიუძღვრათ. ეს თემა ტერორისტული ომის დოქტრინისათვის (თუ ასეთი რამ არსებობს), ჯერ-ჯერობით, აუთვისებელი ყამირია. ასეთი რამ, უბრალოდ, არ გამხდარა საჭირო. რასაც ტერორისტული ომის გამოცდილება ამ დროისათვის აჩვენებს, გახლავთ ის, რომ **შემდეგი**

თაობის ომის წარმოება ზეტექნოლოგიების გარეშეცაა შესაძლებელი, თუ კი არსენალში გაქვს ისეთი უნივერსალური იარაღი, როგორცაა თავისი ნებით სიკვდილზე წამსვლელი ადამიანი.

დასკვნა

ომების თაობათა შესახებ, კონკრეტულად კი, მეოთხე თაობის ომების სავარუდო თავისებურებათა შესახებ მოსაზრებების სააზროვნო სივრცეში შემოტანიდან, თითქმის ორმოცი წელი გავიდა. შეიცვალა საუკუნეც და გაჩნდნენ სხვა ავტორებიც, როგორებიც არიან: M. Van Creveld, M. Kaldor, Gen. D. G. Perkins, M. Тренин და ა.შ. მათ სცადეს მე-20 საუკუნის ბოლო ათწლეულის და 21-ე საუკუნის პირველი დეკადის ომების სისტემატური აღწერა. თუ კარგად დავაკვირდებით, დავინახავთ, რომ უილიამ ლინდის დანახული ვითარება არა მარტო გაზიარებულია სხვადასხვა ავტორის მიერ, არამედ, ერთგვარ კლიშედაც იქცა სხვადასხვა მოსაზრებათა ფორმულირებისას.

რა შეიძლება იყოს ამის მიზეზი? ჩვენი მოსაზრებით, გახლავთ ის, რომ ძირითად ხაზებში სამხედრო მოქმედებათა განვითარება რეალურად „დაემთხვა“ თეორიას: ეს იმთავითვე ჩანს, თუ კი ომის **ფიზიკურ** და **მორალურ** განზომილებებს განვიხილავთ.⁸

კიდევ ერთი მიზეზი, შესაძლოა, იყოს ისიც, რომ, როგორც მერი კალდორი⁹ აღნიშნავს, ე.წ. „ახალი ომის“ მიზნები არ წარმოადგენს პოლიტიკურ მიზნებს ამ სიტყვის ტრადიციული გაგებით და შესაბამისად, ბრძოლა, ანდა თუნდაც ტერიტორიის კონტროლი აღარ წარმოადგენს მიზნის მიღწევის ძირითად ინსტრუმენტს: „**ახალი ომი**“ **მოსახლეობასთან ომი უფროა, ვიდრე მოწინააღმდეგე არმიასთან**.¹⁰

გამოყენებული ლიტერატურა

თევზაძე დ., მომავლის ომი გლობალიზაციის ჭრილში და საქართველოს უსაფრთხოების პრობლემა.

ჟურნალი სტრატეგიული კვლევები N2, აიბი ევრო-კავკასიური უნივერსიტეტი, თბილისი, 2009, გამომცემლობა „საუნივერსიტეტო წიგნი“. გვ. 37-57;

თევზაძე დ., მეოთხე თაობის ომი და ტერორიზმი. საზოგადოებრივი მაუწყებლის ელექტრონული ჟურნალი სპა, 2019 აპრილი, <https://1tv.ge/video/meotkhe-taobis-omi-da-terorizmi/>;

თევზაძე დ., 21-ე საუკუნის ომების თავისებურება და საბრძოლო სივრცის სპეციფიკა. ა(ა)იპ სამხედრო-სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, თბილისი, 2023;

William S. Lind., Understanding Fourth Generation War. MILITARY REVIEW, Army University Press, September -October 2004;

Martin van Creveld. The Transformation of War. The Free Press, NY, 1991;

Mary Kaldor. New and Old Wars Organised Violence in a Global Era. Polity, Cambridge, 2012;

Gen. David G. Perkins, Multi-Domain Battle, MILITARY REVIEW, July-August 2017;

Михаил Тренин. Войны XXI века. Москва, АСТ 2005.

8 დ.თევზაძე, 21-ე საუკუნის ომების თავისებურება და საბრძოლო სივრცის სპეციფიკა. ა(ა)იპ სამხედრო-სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, თბილისი, 2023

9 იხ. [6], [3]

10 Mary Kaldor. New and Old Wars Organised Violence in a Global Era. Polity, Cambridge · 2012